

engelli insanın hakları

HASAN KAYA

LiBeRtE

Hasan Kaya

Engelli İnsanın Hakları

ISBN 13: 978-605-982-303-6

Liberte Yayınları® / 189

1. Baskı: Ağustos 2015

© 2015, Liberte Yayınları®

Yayına Hazırlayan: **Emre Turku**

Sayfa Düzeni: **Liberte Yayınları**

Kapak Tasarımı: **Muhsin Doğan**

Baskı: **Tarcan Matbaası**

Adres: Zübeyde Hanım Mah. Samyeli Sok. No: 15, İskitler, Ankara

Telefon: (312) 384 34 35-36 | Faks: (312) 384 34 37 | Sertifika No: 25744

LiBeRtE

liberteyayin grubu

Adres: GMK Bulvarı No: 108/16, 06570 Maltepe, Ankara

Telefon: (312) 230 87 03 | *Faks:* (312) 230 80 03

E-mail: info@liberte.com.tr | *Web:* www.liberte.com.tr | *Sertifika No:* 16438

Liberte Yayınları® Liberte Yayın Grubu'nun tescilli bir markasıdır.

Hasan Kaya

1969 yılında köylü bir ailenin engelli bir bireyi olarak Sivas'ın Divriği ilçesinin Özbağı köyünde dünyaya geldi. 1971 yılında ekonomik nedenlerden dolayı İstanbul'a göç etti. Kendini hem sosyal hem de fiziksel engelli olarak ifade etmektedir. İlk ve ortaokulu bitirdikten sonra sosyal ve fiziksel engellerinden dolayı liseyi bir süreliğine bırakmak zorunda kaldı. 1988 yılında Üsküdar Akşam Lisesi'ne kayıt yaptırdı. Gündüzleri pazarda çorap, bardak, toka, küpe gibi şeyler satarak hem okul parasını çıkardı hem de insanlarla iletişim kurmanın bir yolunu bulmuş oldu.

Liseyi bitirdikten sonra üniversite imtihanlarına girer. Samsun 19 Mayıs Üniversitesi Tütün İşlemciliği Bölümü'nü kazanır fakat ekonomik engellerden dolayı kayıt yaptıramaz. 1994 yılında evlenir. Daha sonra tekrar girdiği ÖSS'de Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü'nü (AÖF) kazanır. 2004 yılında bu bölümden mezun olur. Çevredeki çoğu kişinin "Açık Öğretim de Okul mu?" laflarına inat. Bilginin sınırsız olduğunu ve öğrenmenin yaşı olmadığını savunur, hayat boyu eğitimi kendine ilke edinen ve özgürleşmek için bilgiyi bilmek gerektiğine inanan biri olarak, yüksek lisans yapmaya karar verir. "İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı Başkanlığı İnsan Hakları Hukuku Yüksek Lisans Programı"ndan yüksek lisans derecesini alır.

Yaşadığı çevre de olan biteni algılamak ve nedenlerini anlayıp-sorgulamak, adil, şeffaf, etik, demokratik ve açık toplum olma yolunda katkı sunmak için, sosyal bilimler alanında eğitim almaya karar verir. 2010 yılında girdiği Anadolu Üniversitesi AÖF Sosyoloji bölümünden 2014 yılında başarıyla mezun olur.

İnsan hakları ve engelli haklarının güçlendirilmesi ve savunuculuğu konusunda çeşitli STK'larda ve düşünce kuruluşlarında aktif görev ve sorumluluk alır.

Kaya, evli ve Dilan ve Deniz Başak adında iki çocuk babasıdır.

İÇİNDEKİLER

1	ENGELLİ İNSANIN HAKLARI	13
2	ENGELLİ İNSANIN İFADE VE DÜŞÜNCE ÖZGÜRLÜĞÜ HAKKI	45
3	ENGELLİ KADININ İNSAN HAKLARI	53
4	ENGELLİ İNSANIN EĞİTİM HAKKI	83
5	ENGELLİ İNSANIN ÇALIŞMA YAŞAMINA VE KALKINMA SÜREÇLERİNE KATILIM HAKKI	107
6	ENGELLİ İNSANIN TOPLUMSAL YAŞAMA VE KARAR SÜREÇLERİNE KATILIM HAKKI	135
7	ENGELLİLER - YEREL YÖNETİM VE KENT YAŞAM HAKKI	149
8	ENGELLİ İNSANIN SPOR YAPMA HAKKI	167

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliđi
AK	: Avrupa Komisyonu
AGİT	: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
Bağ-Kur	: Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu
BM	: Birleşmiş Milletler
BÖİB	: Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
EİHS	: Evrensel İnsan Hakları Sözleşmesi
EHS	: Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme
ICF	: Fonksiyonlara Göre Uluslararası Sınıflama Sistemi
ILO	: Uluslar arası Çalışma Örgütü
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu
SSK	: Sosyal Sigortalar Kurumu
TTR	: Toplum Temelli Rehabilitasyon
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
UNICEF	: Birleşmiş Miletler Çocuklara Yardım Fonu

Bu kitap,

Hayatımda çok önemli yeri olan dört kadına ithaf olunur;

Annem Besev,

Eşim Saadet ve

Kızlarım Dilan ve Deniz Başak'a...

Dünya ne demek?

Kardeşlik demek.

Engellilere yardım edin ama acımayın.

Engelliler de bir insan.

Engellilerin de bir yeteneği var.

Deniz Başak Kaya - 2011 (7 yaşındayken)

1

ENGELLİ İNSANIN HAKLARI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI**Kanun Numarası : 2709****Kabul Tarihi : 18/10/1982****Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih : 9/11/1982 Sayı:17863 (Mükerrer)*****X. Kanun Önünde Eşitlik***

Madde 10 – Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

(Ek fıkra: 7/5/2004-5170/1 md.) Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. (Ek cümle: 7/5/2010-5982/1 md.) Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürllüer, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

ENGELLİLER HAKKINDA KANUN**Kanun Numarası : 5378****Kabul Tarihi : 1/7/2005****Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 7/7/2005 Sayı : 25868****Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 44*****Amaç*****Madde 1- (Değişik:6/2/2014-6518/62 md.)**

Bu Kanunun amacı; engellilerin temel hak ve özgürlüklerden faydalanmasını teşvik ve temin ederek ve doğuştan sahip oldukları onura saygıyı güç-

lendirerek toplumsal hayata diğere bireylerle eşit koşullarda tam ve etkin katılımlarının sağlanması ve engelliliğı önleyici tedbirlerin alınması için gerekli düzenlemelerin yapılmasını sağlamaktır.

Tanımlar

Madde 3- (Değişik:6/2/2014-6518/63 md.)

Bu Kanunun uygulanmasında;

a) Doğrudan ayrımcılık: Engelliliğı dayalı ayrımcılık temeline dayanan ve engellinin hak ve özgürlüklerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını engelleyen, kısıtlayan veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi,

b) Dolaylı ayrımcılık: Görünüşte ayrımcı olmayan her türlü eylem, işlem ve uygulamalar sonucunda engelliliğı dayalı ayrımcılık temeliyle bağlantılı olarak, engellinin hak ve özgürlüklerden yararlanması bakımından nesnel olarak haklılaştırılmayan dezavantajlı bir konuma sokulmasını,

d) Engelliliğı dayalı ayrımcılık: Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğere ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğı dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayırım, dışlama veya kısıtlamayı,

Ayrımcılık

Madde 4/A- (Ek:6/2/2014-6518/65 md.)

Doğrudan ve dolaylı ayrımcılık dâhil olmak üzere engelliliğı dayalı her türlü ayrımcılık yasaktır.

Bedenin Kadar İnsansın*

Taksimden tünele doğru yürürken, İstiklal Caddesi her zamanki gibi olabildiğine kalabalık ve yürümek adeta imkânsız. Karşı Sanat Galerisi'nin merdivenlerinden çıkarken ağır ağır, daha kapıda karşıyor sizi barutun ağır, genzi yakan kokusu. İlk resimde irkiliyorsunuz, masum bir çocuk sesleniyor size tek ayak üstünde: "Normal arkadaşlarım gibi, çocuk olmak isterdim!.." Ne demek istiyor diye düşünürken, sözlerde değil bakışlarda yakalyorsunuz cevabı. Bu dünyada gerçekten güzeldir çocuk olmak ama Afrika'da, Irak'ta, Filistin'de, Beyrut'ta v.b. değil. Adları başka, yaşları başka, kaderleri hep aynı. Kimi tarlaya giderken, kimi dağda oynarken, basıvermiş mayına bedenler parça, bedenler yasta. Kim bilir ne hayalleri vardı, evlenip yuva kuracak, nurtopu gibi çocukları olacaktı. Nereden bileceklerdi dağlarda papatyalar yerine mayın yettiğini. Kekik kokuları yerine, barut koktuğunu kırların.

"Ölüm hep bana, bana mı düşer usta?" aç kalmış, susuz kalmış. Bir gün olsun küsmemiş hayata ve yönetenlere. Birileri ayağında kundura ile yakalarken şöhreti, Urfalı Ahmet amca, protez bacağına giymiş Mahmutpaşa işi siyah potini. Acep şöyle mi söylenmeli o meşhur türkü "Protezinde kundura, yar gelir dura dura".

"Korku kaplıyor içimi. Çok kötü bir his. Siz bilemez, hissedemezsiniz....." diyor bir başkası. Hissedebilseydik, çığlık

* Not: Bu yazı Karşı Sanat Galerisi'nde 18 Mart-1 Nisan 2006 tarihleri arasında açılmış olan "Başkasının Acısına Bakmak/ Mayın 2" sergisinden etkilenecek yazılmıştır. Ben de ortopedik engelli bir bireyim, insanlar sadece doğuştan yada kaza sonucu değil, sonradan ve acımasız bir şekilde de engelli olabiliyor, hem de bir hiç uğruna. Bu sergi beni çok etkilemişti. Kara mayınlarının insanları ne kadar korkunç boyutta etkilediğini yakından görmek, beni adeta şok etti. Bu amansız tehlikeye karşı herkes muhakkak bir şeyler yapmalı.

2

ENGELLİ İNSANIN İFADE
VE DÜŞÜNCE ÖZGÜRLÜĞÜ
HAKKI

**BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ENGELLİ HAKLARI SÖZLEŞMESİ
ENGELLİLERİN HAKLARINA İLİŞKİN SÖZLEŞMENİN ONAYLAN-
MASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN**

Kanun Numarası: 5825

Kabul Tarihi : 3/12/2008

Yayımlandığı Resmi Gazete : Tarih : 18/12/2008 Sayı : 27084

Madde 2

Tanımlar

İşbu Sözleşme'nin amaçları açısından;

“İletişim” erişilebilir bilgi ve iletişim teknolojisi dahil dilleri, metin gösterimini, Braille alfabesi kullanarak ve dokunarak iletişimi, büyük harflerle baskıyı, yazılı, işitsel ve erişilebilir çoklu medyayı, sade dili, işitsel okumayı, beden dilini, diğer tür, biçem ve araçlarla gerçekleşen iletişimi içermektedir;

“Dil” sözlü dili, işaret dilini ve sözlü olmayan diğer dilleri kapsamaktadır;

Madde 21

Düşünce ve İfade Özgürlüğü ile Bilgiye Erişim

Taraf Devletler engellilerin işbu Sözleşme'nin 2. Maddesinde tanımlanmış tüm iletişim araçlarını tercihe bağlı kullanabilmesi, bilgi ve fikir araştırma, alma ve verme özgürlüğü dahil düşünce ve ifade özgürlüğünden diğer bireylerle eşit koşullar altında yararlanabilmesi için uygun tüm tedbirleri alır. Bu tedbirler aşağıdakileri içermelidir:

(b) Engellilerin resmi temaslarda işaret dillerini, Braille alfabesini, beden dilini ve tercih ettikleri diğer tüm erişilebilir iletişim araç ve biçimlerini kullanmalarının kolaylaştırılması;

(e) İşaret dili kullanımının kabul ve teşvik edilmesi.

İşaret Dili Bir İnsan Hakkı Talebidir*

Dünya Sağlık Örgütü'nün daha önceki araştırmalarında dünya nüfusunun yaklaşık yüzde 10'u engelli iken, 2011 Dünya Engellilik Raporu'nda bu rakam yüzde 15 olarak tahmin edilmektedir. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı tarafından Devlet İstatistik Enstitüsü'ne yaptırılan "Türkiye Özürlüler Araştırması" ile ülkemizdeki engelli insan profili geniş kapsamlı olarak araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, engelli bireylerin toplam nüfus içindeki oranı yüzde 12.29'dur. Ortopedik, görme, işitme, dil ve konuşma ile zihinsel engellilerin oranı yüzde 2.58. Bu da nüfusun 75 milyon olduğu varsayılırsa yaklaşık olarak 1.935,000 kişidir. "İşitme" ve "dil ve konuşma" engellilerin oranı binde 75'dir.

Engellilerin de Ana Dili Var

Engellilerin, bugün dillendirdiği sorunlardan; erişilebilirlik, istihdam, eğitim, sağlık, birey olmak gibi talepleri engelli olduklarından, değil insan olmalarından kaynaklanan haklı ve yerine getirilmesi gereken taleplerdir. Son yıllarda dünyada engelli insanın onuruna saygının güçlendirilmesi ve temel hak ve özgürlüklerden en geniş anlamda ve eşit olarak yararlanması için politikalar geliştirilmesi hızlanmış, bu yönde insan hakları sözleşmeleri çıkarılmıştır. Çıkarılan yasalar kadar, yasaların bilinirliği de önemlidir. Haklarını bilmesine rağmen talep edemeyen engelliler içerisinde yer alan gruplardan biri de "işitme", "dil ve konuşma" engeli olan bireylerdir.

Ülkemizde engellilik genelde tekerlekli sandalye üzerin-

* İşaret Dili Bir İnsan Hakkı Talebidir, Yeni Şafak Gazetesi, 02.12.2012 tarihinde yayımlanmıştır. <http://yenisafak.com.tr/yorum-haber/isaret-dili-bir-insan-hakki-talebidir-02.12.2012-429997>

den yürümekte ve talepler bunun üzerinden şekillenmektedir. “İşitme”, “dil ve konuşma” engelli bireyler, özellikle istihdam konusunda büyük sıkıntılar ve engeller ile karşılaşmaktadırlar. Engellilere yönelik iş taleplerinin; çağrı merkezi, sekreterlik gibi, konuşma ve işitmeye dayalı alan olması, bu gruba giren engelli bireylerin iş bulma konusunda sıkıntılarla karşılaşmasına ve dolaylı olarak ayrımcılığa uğramasına neden olmaktadır.

Kamusal Alanda Yok

“İşitme”, “dil ve konuşma” engeli olan bireylerin mağdur olmalarının en büyük nedenlerinden biri de, iletişim kurabilecekleri ve kendini ifade edebilecekleri “işaret dilini” kamusal alanda bilen ve anlayan muhataplarının olmamasıdır. Bunda en büyük eksiklik kamuda ve kamusal alanda işaret dilinin resmi olarak kabul edilmemesidir. Başta BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi olmak üzere uluslararası insan hakları sözleşmeleri “ifade ve düşünce özgürlüğüne” ve “anadilde eğitim”e vurgu yapmış ve bunu en temel haklardan biri olarak kabul etmiştir.

Sözleşmeler Hayata Geçsin

21. yy’ın ilk ve en önemli insan hakları sözleşmesi olarak kabul edilen BM Engelli İnsanın Hakları Sözleşmesi 2. madde “Tanımlar” başlığı altında, iletişim, erişilebilir bilgi ve iletişim teknolojisi dahil dilleri, metin gösterimini, Braille alfabesi kullanılarak ve dokunarak iletişimi, büyük harflerle baskıyı, yazılı, işitsel ve erişilebilir çoklu medyayı, sade dili, insan okuyucusunu, beden dilini, diğer tür ve biçimdeki ve farklı araçlarla gerçekleşen iletişimi içermektedir. “Dil” sözlü dili, işaret dilini ve sözlü olmayan diğer dilleri kapsar” demektedir. Bu mad-

3

**ENGELLİ KADININ İNSAN
HAKLARI**

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI**Kanun Numarası : 2709****Kabul Tarihi : 18/10/1982****Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih : 9/11/1982 Sayı:17863 (Mükerrer)*****X. Kanun önünde eşitlik***

Madde 10: Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

ENGELLİLER HAKKINDA KANUN**Kanun Numarası : 5378****Kabul Tarihi : 1/7/2005****Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 7/7/2005 Sayı : 25868****Yayımlandığı Düstur: Tertip : 5 Cilt : 44****Madde 4- (Değişik:6/2/2014-6518/64 md.)****Genel esaslar**

Bu Kanun kapsamında bulunan hizmetlerin yerine getirilmesinde;

a) Engellilerin insan onur ve haysiyetinin dokunulmazlığı temelinde, kendi seçimlerini yapma özgürlüğünü ve bağımsızlığını kapsayacak şekilde bireysel özerkliğine saygı gösterilmesi esastır.

b) Engelliğe dayalı ayrımcılık yapılamaz, ayrımcılıkla mücadele engellilere yönelik politikaların temel esasıdır.

h) Engeli olan kadın ve kız çocuklarının çok yönlü ayrımcılığa maruz kalmaları önlenerek hak ve özgürlüklerden yararlanmalarının sağlanması esastır.

**BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ENGELLİ HAKLARI SÖZLEŞMESİ
ENGELLİLERİN HAKLARINA İLİŞKİN SÖZLEŞMENİN ONAYLAN-
MASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN**

Kanun Numarası: 5825

Kabul Tarihi : 3/12/2008

Yayımlandığı Resmi Gazete : Tarih : 18/12/2008 Sayı : 27084

Giriş

İşbu Sözleşme'ye Taraf Olan Devletler,

(p) Irk, ten rengi, cinsiyet, dil, din, siyasi veya başka fikir, ulusal, etnik veya toplumsal köken, mülkiyet, doğum, yaş veya başka bir statü bakımından birçok nedene dayalı olarak ve bu nedenle daha ağırlaştırılmış bir ayrımcılığa maruz kalan engellilerin karşılaştığı zor koşullardan kaygı duyarak,

(q) Engelli kadınların ve kızların hem ev içinde hem de ev dışında şiddete uğramaya, yaralanmaya veya istismara, ihmale, ihmalkar muameleyle, kötü muameleyle veya istismara karşı daha büyük bir risk altında oldukları gerçeğinin farkında olarak,

(s) Engellilerin insan temel hak ve özgürlüklerinden tam yararlanmasını teşvike yönelik çabalara cinsiyet eşitliği perspektifinin de eklenmesi gerektiğini vurgulayarak,

Madde 1

Amaç

Bu Sözleşme'nin amacı, engellilerin tüm insan hak ve temel özgürlüklerinden tam ve eşit şekilde yararlanmasını teşvik ve temin etmek ve insanlık onurlarına saygıyı güçlendirmektir.

Engelli Kadının İnsan Hakları*

“Tüm insanlar özgür; onur ve haklar bakımından eşit doğar. Akıl ve vicdanla donatılmış olup birbirlerine karşı bir kardeşlik anlayışıyla davranır”

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

1-Giriş

Engelli ve kadın hareketlerinde “Eşitlik ve İnsan Hakları” ortak temel konudur. Ayrımcılık, düşük toplumsal statü, fiziksel, cinsel ve diğer istismar türlerine maruz kalma, kadına özgü toplumca belirlenmiş rol ve sorumlulukları yerine getirmek zorunda bırakılma, eğitim olanaklarından yeterince yararlanamama, bir işe girmekte zorlanma, çalışma yaşamında ayrımcılığa uğrama ve daha birçok konuda hakların ihlali, hem kadınlar hem de engelliler açısından karşılaşılan ve çözümlenmesi gereken temel sorunlardır.

Kadınların ve engelli bireylerin yaşadıkları sorunları, engelli kadınlar iki kat fazla yaşamakta, kendilerine yönelik ön yargılar ve engellerle, hem de kadın olmanın ve kadınlara bakışın getirdiği olumsuzluklarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Engelli kadınların, toplumsal yaşamda kadının geleneksel rolleri olarak görülen “iyi bir eş ya da anne” konumunda, beklentileri karşılayamayacakları düşünülmektedir. Eğitim ve istihdam sorunları, toplumun önyargısı, yanlış tutumlar ve ulaşılabilirlikteki engeller gibi nedenlerle, çoğunlukla ekonomik bağımsızlıklarını elde edememektedirler. Engelli kadınlar yaşları, sosyo-ekonomik ve kültürel seviyeleri, yaşadıkları böl-

* Bu makale Siyasi İlimler Türk Derneği'nin 20 Ekim 2007 tarihinde Kayseri Erciyes Üniversitesi'nde düzenlenmiş olduğu V. Lisansüstü Konferansı'nda sunulmuştur.

4

**ENGELLİ İNSANIN EĞİTİM
HAKKI**

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI**Kanun Numarası : 2709****Kabul Tarihi : 18/10/1982****Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih : 9/11/1982 Sayı:17863 (Mükerrer)****II. Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi****Madde 42**–Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.

Devlet, maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.

ENGELLİLER HAKKINDA KANUN**Kanun Numarası : 5378****Kabul Tarihi : 1/7/2005****Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 7/7/2005 Sayı : 25868****Yayımlandığı Düstur: Tertip : 5 Cilt : 44****Eğitim ve öğretim****Madde 15-** (Değişik:6/2/2014-6518/73 md.)

Hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim alması engellenemez. Engelliler, özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılır.

Genel eğitim sistemi içinde engellilerin her seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalara yer verilir.

Örgün eğitim programlarına farklı nedenlerle geç başlamış engellilerin bu eğitime dâhil edilmesi için gerekli tedbirler alınır.

Üniversite öğrencilerinden engelli olanların öğrenime etkin katılımlarını sağlamak amacıyla Yükseköğretim Kurulu koordinasyonunda, yükseköğretim kurumları bünyesinde, engellilere uygun araç-gereç ve ders materyallerinin, uygun eğitim, araştırma ve barınma ortamlarının temini ile eğitim süreçlerinde yaşadıkları sorunların çözümü gibi konularda çalışma yapmak üzere Engelliler Danışma ve Koordinasyon Merkezleri kurulur.

Engelliler Danışma ve Koordinasyon Merkezi'nin çalışma usul ve esasları Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu'nca müştereken çıkarılan yönetmelikle belirlenir.

İşitme engellilerin eğitim ve iletişimlerinin sağlanması amacıyla Türk işaret dili sistemi oluşturulur. Bu sistemin oluşturulmasına, geliştirilmesine ve uygulanmasına yönelik çalışmaların esas ve usulleri Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın koordinatörlüğünde, Millî Eğitim Bakanlığı ve Türk Dil Kurumu Başkanlığı'nca müştereken çıkarılan yönetmelikle belirlenir.

Engellilerin her türlü eğitim, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamak üzere kabartma yazılı, sesli, elektronik kitap; alt yazılı, işaret dili tercümesi ve sesli betimlemeli film ve benzeri materyal temin edilmesine ilişkin gerekli işlemler Millî Eğitim Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca yürütülür.

**BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ENGELLİ HAKLARI SÖZLEŞMESİ
ENGELLİLERİN HAKLARINA İLİŞKİN SÖZLEŞMENİN ONAYLAN-
MASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN**

Kanun Numarası: 5825

Kabul Tarihi : 3/12/2008

Yayımlandığı Resmî Gazete : Tarih : 18/12/2008 Sayı : 27084

Engelli Bireyin Eğitim Hakkı ve ÖSYM*

Temel bir insan hakkı olan ‘eğitim hakkı’nın korunması, geliştirilmesi, eğitimde fırsat eşitliği için adil seçme yarışlarının yapılması bakımından önemli bir görev üstlenen ÖSYM’nin hazırladığı 2013 Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı (ÖSYS) kılavuzunda engellilerle ilgili çarpıcı maddeler var. Tıpkı 2012, 2011 ve daha önceki kılavuzlarda olduğu gibi. 2012 yılında bu konuyla ilgili yine bir yazı yazdığımda, YÖK üst yönetimi önümüzdeki senelerde böyle bir sorunun yaşanmayacağını ifade etmişlerdi. Ama ne yazık ki engellilere bakış ve yaklaşım konusunda değişen hiçbir şey yok. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) her yıl olduğu gibi bu yıl da LYS tercih kılavuzunu kopyala-yapıştır yöntemiyle hazırlamış ve engelli bireye neler yapıp yapmaması konusunda öğütler vermiştir. Değişen tek şey ÖSYS kılavuzunun tarihidir. Kısa sürede sınav ve tercih sonuçlarını açıklayarak büyük bir başarı sağlayan, engellilerin sınava girecekleri yerleri ayarlama konusunda duyarlı olan ÖSYM’nin böylesine bir dil kullanması anlaşılabilir değildir.

ÖSYS Kılavuzu ve Engelli Birey

ÖSYM’nin hazırladığı, ÖSYS’nin ‘2013 Yükseköğretim ve Programları Kılavuzu’ ‘Engelli Adayların Tercihlerini Yaparken Göz Önünde Tutacağı Hususlar’ başlığı altında sıraladığı maddeleri bir kez daha hatırlayalım. Kılavuzda, “Görme engelli adayların, engelleri yüzünden başarılı olamayacakları yükseköğretim programlarını tercih etmemeleri gerekir. Bu adayların, başarılı olabilmeleri için, büyük ölçüde dile daya-

* Engelli Bireyin Eğitim Hakkı ve ÖSYM, Sosyal Hizmet Uzmanı web sitesinde 2013 yayımlanmıştır.

5

**ENGELLİ İNSANIN ÇALIŞMA
YAŞAMINA VE KALKINMA
SÜREÇLERİNE KATILIM
HAKKI**

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI**Kanun Numarası: 2709****Kabul Tarihi: 18/10/1982****Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 9/11/1982 Sayı:17863 (Mükerrer)****V. Çalışma ile ilgili hükümler****A. Çalışma hakkı ve ödevi**

Madde 49– Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir. (Değişik: 3/10/2001-4709/19 md.) Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır.

B. Çalışma şartları ve dinlenme hakkı

Madde 50– Kimse, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz.

Küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar.

Dinlenmek, çalışanların hakkıdır.

Ücretli hafta ve bayram tatili ile ücretli yıllık izin hakları ve şartları kanunla düzenlenir.

ENGELLİLER HAKKINDA KANUN**Kanun Numarası : 5378****Kabul Tarihi : 1/7/2005****Yayımlandığı R.Gazete: Tarih: 7/7/2005 Sayı : 25868****Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 44**

Mesleki rehabilitasyon ve rehabilitasyon (3)**Madde 13- (Değişik:6/2/2014-6518/71 md.)**

Engellilerin meslek seçebilmesi ve bu alanda eğitim alabilmesi için gerekli tedbirler alınır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca yapılan iş ve meslek analizleri doğrultusunda engelliler için Millî Eğitim Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca mesleki rehabilitasyon, rehabilitasyon ve eğitim programları geliştirilir.

Engellilerin mesleki rehabilitasyon ve rehabilitasyon hizmetleri, kamu kurum ve kuruluşları ile belediyeler ve diğer gerçek veya tüzel kişiler tarafından da gerçekleştirilebilir.

Bu maddeye ilişkin usul ve esaslar, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca müştereken çıkarılan yönetmelikle belirlenir.

Not: (3) Bu maddenin başlığı, "Mesleki rehabilitasyon" iken 6/2/2014 tarihli ve 6518 sayılı kanununun 71. maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

Madde 14- (Değişik:6/2/2014-6518/72 md.)

Engellilerin iş gücü piyasası ve çalışma ortamında sürdürülebilir istihdamı için kendi işini kurmaya rehberlik ve mesleki danışmanlık hizmetlerinin geliştirilmesi de dâhil olmak üzere gerekli tedbirler alınır.

İşe başvuru, alım, önerilen çalışma süreleri ve şartları ile istihdamın sürekliliği, kariyer gelişimi, sağlıklı ve güvenli çalışma koşulları dâhil olmak üzere istihdamla ilişkin hiçbir hususta engelliliğe dayalı ayrımcı uygulamalarda bulunulamaz.

Çalışan engellilerin aleyhinde sonuç doğuracak şekilde, engelinden dolayı diğer kişilerden farklı muamelede bulunulamaz.

Çalışan veya iş başvurusunda bulunan engellilerin karşılaşılabileceği engel ve

Kalkınma Süreçlerine Engelli Katkısı*

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Dünya Bankası'nın (WB) 2011 yılında açıkladığı ve Şubat 2012'de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından Türkiye'de sunumu yapılan "Dünya Engellilik Raporu"nda engellilik ile ilgili ortaya çarpıcı ve önemli sonuçlar çıkmıştır.

Dünya Sağlık Örgütü'nün daha önceki araştırmalarında dünya nüfusunun yaklaşık yüzde 10'u engelli iken, 2011 Dünya Engellilik Raporu'nda bu oranın yüzde 15 olduğu varsayılmaktadır. 15 yaş ve üstü kişiler arasında engeli ile yaşamak durumunda olan kişi sayısını Dünya Sağlık Araştırması (World Health Survey), 785 milyon (yüzde 15.6) olarak belirtirken, Küresel Hastalık Yüğü (Global Burden of Disease) çalışması bu sayıyı yaklaşık 975 milyon (yüzde 19.2) olarak tahmin etmektedir. Yapılan araştırmalar da göstermiştir ki dünyada engelli insan sayısı artmaktadır.

Raporun giriş bölümünde, Profesör Stephen W. Hawking "Rapor, engelli insanların karşı karşıya kaldığı farklı davranışsal, fiziksel ve ekonomik engellere dikkat çekmektedir" vurgusu yaparak, engellilerin sorunlarının çözümünde önemli bir işlev göreceğini savunmaktadır.

Engelliler Yük Değil

Dünya Engellilik Raporu'nun önemi, yine Hawking'e göre, "Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme (Convention on the Rights of Persons with Disabilities)" çerçevesinde ilk dünya engellilik rapor olmasıdır.

* Kalkınma Süreçlerine Engelli Katkısı, Star Gazetesi, 05.07.2012 tarihinde yayımlanmıştır.

6

ENGELLİ İNSANIN TOPLUMSAL YAŞAMA VE KARAR SÜREÇLERİNE KATILIM HAKKI

ENGELLİLER HAKKINDA KANUN**Kanun Numarası : 5378****Kabul Tarihi : 1/7/2005****Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 7/7/2005 Sayı : 25868****Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt : 44****Genel esaslar****Madde 4- (Değişik:6/2/2014-6518/64 md.)**

a) Engellilerin insan onur ve haysiyetinin dokunulmazlığı temelinde, kendi seçimlerini yapma özgürlüğünü ve bağımsızlığını kapsayacak şekilde bireysel özerkliğine saygı gösterilmesi esastır.

i) Engellilere yönelik politika oluşturma, karar alma ve hizmet sunumu süreçlerinde engellilerin, ailelerinin ve engellileri temsil eden sivil toplum kuruluşlarının katılımının sağlanması esastır.

j) Engellilere yönelik mevzuat düzenlemelerinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının görüşü alınır.

Ayrımcılık**Topluma dâhil olma****Madde 4/B- (Ek:6/2/2014-6518/66 md.)**

Engellilerin toplumdaki tecrit edilmeleri ve ayrı tutulmaları önlenir.

Engellilerin diğer bireylerle eşit koşullarda bağımsız olarak toplum içinde yaşamaları esas olup, özel bir yaşama düzenine zorlanamazlar.

Engellilerin topluma dâhil olmaları ve toplum içinde yaşamaları amacıyla bireysel destek hizmetleri de dâhil olmak üzere ihtiyaç duydukları toplum temelli destek hizmetlerine erişimleri sağlanır.

**BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ENGELLİ HAKLARI SÖZLEŞMESİ
ENGELLİLERİN HAKLARINA İLİŞKİN SÖZLEŞMENİN ONAYLAN-
MASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN**

Kanun Numarası: 5825

Kabul Tarihi : 3/12/2008

Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 18/12/2008 Sayı: 27084

Giriş

(o) Engellilerin kendilerini doğrudan ilgilendirenler de dâhil olmak üzere politika ve programlarla ilgili karar alma süreçlerine etkin olarak katılabilmeleri gerektiğini dikkate alarak,

Madde 29

Siyasal ve Toplumsal Yaşama Katılım

Taraf Devletler, engellilerin siyasi haklarını ve diğer bireylerle eşit koşullar altında bunlardan yararlanma fırsatını güvence altına alır ve aşağıda belirtilenleri yerine getirir:

(a) Diğerlerinin yanısıra aşağıda belirtilenler yoluyla, engellilerin diğer bireylerle eşit koşullar altında seçme ve seçilme hakları dahil olmak üzere siyasi ve kamusal yaşama etkin şekilde ve tam katılımını doğrudan veya serbestçe seçilmiş temsilciler aracılığıyla sağlamak,

(i) Seçim usullerinin, tesislerinin, materyallerinin uygun, erişilebilir ve anlaşılması ve kullanılmasının kolay olmasını sağlamak,

(ii) Engellilerin, seçimlerde ve referandumlarda baskıya uğramadan, gizli oy kullanarak, aday olma ve etkili bir mevkide görev alma ve devletin tüm kademelerinde tüm kamu görevlerini yerine getirme haklarını koruyarak, uygun olan yardımcı ve yeni teknolojilerin kullanılmasını kolaylaştırmak,

Engelli Bireylerin Karar Alma Süreçlerine Etkin Katılımı*

Engelli bireylerin hayatlarını kolaylaştırmaya yönelik politikaların oluşturulmasında ve uygulanmasındaki en büyük eksiklik, karar alıcı ve uygulayıcı konumda olan mekanizmaların içerisinde engelli bireylerin olmamasıdır. Ve bu mekanizmaların içerisinde bulunanların büyük çoğunluğunun önceliğinin “engelli bireyler” olmamasıdır.Engelli bireylere yönelik politikaların oluşturulmasında karar alma süreçlerine engelli bireylerin aktif olarak katılmaları zordur. Toplumun engelliler ile ilgili önyargıları henüz yıkılmış değildir. Ne yazık ki önyargıların yıkılmasına yönelik çalışmalar henüz istenen sonucu vermekten uzaktır. Engelli birey hâlâ yardım edilmesi ve korunması gereken varlıklar olarak görülmektedir. Bu bakış da engelli bireyin haklarının güçlendirilmesinin ve korunmasının önünde büyük bir engeldir. Diğer bir engel ise engellilere yönelik küçültücü bir dilin ne yazık ki hâlâ varlığını sürdürmesidir. İnsan hakları temelli bir dil oluşturulamamıştır.Bu yazıda engelli bireylerin karar alma süreçlerine etkin katılımını BM Engellilerin Haklarına İlişkin sözleşme kapsamında değerlendirecek ve engelli bireyin kaderini tayin etme hakkını kullanmasına bir giriş olacaktır.

BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmesi

BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme 21. yüzyılın** ilk insan hakları sözleşmesi olarak da kabul edilmektedir. BM

* Engelli Bireylerin Karar Alma Süreçlerine Etkin Katılımı, Hayat Sağlık Dergisi Sayı 9, Ağustos 2013'te yayımlanmıştır.

**http://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/pages/news_full.asp?id=96&c=1&r= (Erişim Tarihi: 19.07.2013)

7

**ENGELLİLER - YEREL
YÖNETİM VE KENT YAŞAM
HAKKI**

ENGELLİLER HAKKINDA KANUN**Kanun Numarası : 5378****Kabul Tarihi : 1/7/2005****Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 7/7/2005 Sayı : 25868****Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 44****Madde 3- (Değişik:6/2/2014-6518/63 md.)**

f) Erişilebilirlik: Binaların, açık alanların, ulaşım ve bilgilendirme hizmetleri ile bilgi ve iletişim teknolojisinin, engelliler tarafından güvenli ve bağımsız olarak ulaşılabilir ve kullanılabilir olmasını,

j) Makûl düzenleme: Engellilerin insan haklarını ve temel özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz veya aşırı bir yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri,

l) Umuma açık hizmet veren yapı: Kamu hizmeti için kullanılan resmi binalar, ibadet yerleri, özel eğitim ve özel sağlık tesisleri; sinema, tiyatro, opera, müze, kütüphane, konferans salonu gibi kültürel binalar ile gazino, düğün salonu gibi eğlence yapıları; otel, özel yurt, iş hani, büro, pasaj, çarşı gibi ticari yapılar; spor tesisleri, genel otopark ve buna benzer umuma ait binaları, ifade eder.

Erişilebilirlik (1)**Madde 7- (Değişik:6/2/2014-6518/69 md.)**

Yapılı çevrede engellilerin erişilebilirliğinin sağlanması için planlama, tasarım, inşaat, imalat, ruhsatlandırma ve denetleme süreçlerinde erişilebilirlik standartlarına uygunluk sağlanır.

Özel ve kamu toplu taşıma sistemleri ile sürücü koltuğu hariç dokuz veya

daha fazla koltuğu bulunan özel ve kamu toplu taşıma araçlarının engellilerin erişilebilirliğine uygun olması zorunludur.

Bilgilendirme hizmetleri ile bilgi ve iletişim teknolojisinin engelliler için erişilebilir olması sağlanır.

Not: (1) Bu maddenin başlığı, “Ruhsatlandırma” iken 6/2/2014 tarihli ve 6518 sayılı Kanunun 69 uncu maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KANUNU

Kanun Numarası : 5216

Kabul Tarih : 10/7/2004

Yayımlandığı Resmi Gazete : Tarih: 23/7/2004 Sayı :25531

Büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görev ve sorumlulukları

Madde7- Büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır:

v) Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak.

İlçe ve ilk kademe belediyelerinin görev ve yetkileri şunlardır:

d) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerden; 775 sayılı Gecekondu Kanununda belediyelere verilen yetkileri kullanmak, otopark, spor, dinlenme ve eğlence yerleri ile parkları yapmak; yaşlılar, özürllüer, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunmak; mesleki eğitim ve beceri kursları açmak; sağlık, eğitim, kültür tesis ve binalarının yapım, bakım ve onarımı ile kül-

Kapak Toplamak Engelleri Kaldırır mı?*

5393 sayılı Belediye Kanunu`na göre belediyelerin görev alanı sadece imar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar gibi hizmetlerden ibaret değildir. Aynı zamanda da sosyal hizmet ve yardım gibi konular da belediyelerin görev ve sorumluluk alanıdır.

Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunmak ve bu hizmetlerden engelli, yaşlı, düşük ve dar gelirlilerin yararlanmasına öncelik vermek zorundadır.

Engellilere Yardım

Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, engellilere yönelik hizmetleri yürütmek ve engelliler merkezini oluşturmak, belediye başkanının görevleri arasındadır. Belediyenin giderlerinden bir kısmında da; dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlara öncelik verilir. Görüldüğü gibi belediyeler dar gelirli, engelli ve yaşlılar ile muhtaçların sorunların çözümüne öncelik vermek zorundadır. Ve aynı zamanda bu onların görevlerinin bir unsurudur.

* Kapak Toplamak Engelleri Kaldırır mı?, Yeni Şafak Gazetesi, 10.06.2012 tarihinde yayımlanmıştır. <http://yenisafak.com.tr/yorum/?i=388111>

8

**ENGELLİ İNSANIN SPOR
YAPMA HAKKI**

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KANUNU**Kanun Numarası : 5216****Kabul Tarihi : 10/7/2004****Yayımlandığı Resmi Gazete : Tarih: 23/7/2004 Sayı :25531**

Büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görev ve sorumlulukları

Madde 7 - Büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır:

v) Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak.

**BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ENGELLİ HAKLARI SÖZLEŞMESİ
ENGELLİLERİN HAKLARINA İLİŞKİN SÖZLEŞMENİN ONAYLAN-
MASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN****Kanun Numarası: 5825****Kabul Tarihi : 3/12/2008****Yayımlandığı Resmi Gazete : Tarih : 18/12/2008 Sayı : 27084****Madde 30**

Kültürel Yaşama, Dinlenme, Boş Zaman Aktiviteleri ve Spor Faaliyetlerine Katılım

1. Taraf Devletler engellilerin diğer bireylerle eşit koşullar altında kültürel yaşama katılım hakkını tanıır ve engellilerin aşağıda belirtilenlerden yararlanmasını sağlamak için gerekli tüm tedbirleri alır:

(a) Kültürel materyallere ulaşılabilir biçimleri aracılığıyla erişmek;

(b) Televizyon programlarına, filmlere, tiyatroya ve diğer kültürel etkinliklere ulaşılabilir biçimleri aracılığıyla erişmek;

(c) Tiyatro, müze, sinema, kütüphane ve turistik hizmetler gibi kültürel etkinliklerin yapıldığı veya hizmetlerin sunulduğu yerlere ve ayrıca mümkün olduğu ölçüde ulusal kültür açısından önemli anıtlar ve alanlara erişmek.

2. Taraf Devletler, sadece engellilerin yararı için değil, toplumu zenginleştirmek amacıyla da engellilerin yaratıcı, sanatsal ve entelektüel kapasitelerini geliştirme ve kullanma imkanına sahip olmalarını sağlayıcı gerekli tedbirleri alacaklardır.

3. Taraf Devletler, uluslararası hukuka uygun olarak, fikri mülkiyet haklarını koruyan yasaların, engellilerin kültürel materyallere erişimine uygun olmayan veya ayrımcılık yaratan bir engel çıkarmaması için tüm uygun tedbirleri alır.

4. Engelliler, diğer bireylerle eşit koşullar altında, kendilerinin özel kültürel ve dil kimliklerinin, örneğin işaret dilleri ve işitme engelliler kültürü, tanınması ve desteklenmesi hakkına sahiptir.

5. Taraf Devletler, engellilerin eğlence, dinlenme ve spor etkinliklerine diğer bireylerle eşit koşullar altında katılımını sağlamak amacıyla aşağıda yazılı tedbirleri alır:

(a) Engellilerin her seviyedeki genel spor etkinliklerine mümkün olduğunca tam katılımını cesaretlendirmek ve artırmak;

(b) Engellilerin, özel spor ve eğlence etkinliklerini örgütleme, geliştirme ve bu etkinliklere katılma imkanına sahip olmasını temin etmek ve bu nedenle, diğer bireylerle eşit koşullar altında onlara uygun bilgi ve eğitimin verilmesini ve kaynakların sunulmasını sağlamak;

Paralimpik Olimpiyatları'na Neden İlgi Gösterilmedi?*

Yaşamı kendi çevresinden ibaret sananlar, kendini dünyanın merkezine koyanların dışında; Londra'da yeni, yepyeni bir hayat filizlenmekte. Bu kendilerini ve kalplerini dünyaya kapamış olanların göremediği bir şeydi. Görülmemelere, duyulmamalara inat, ötekileştirip ötelenen bireylerin, zorluklara, yokluklara, ilgisizliğe rağmen filizlendirdikleri koca bir yaşam.

Paralimpik Olimpiyatlar

Sevginin dilden kalbe aktığı, bir çığlık şeklini aldığı, Türkiye'den kopan çığlığın, dünyada yankısını bulduğu ve türküye, şarkıya, şiire dönüştüğü, azmin dalga dalga yayıldığı, sevginin dilinin kalplerde filizlendiği bu etkinlik 14.'cüsü yapılan 'Paralimpik Olimpiyatları'ydı.

Dünyanın farklı yerlerinden; etnik, dinsel, dilsel, fiziksel farklılıklarına rağmen 'insan' olma suretinde birleşmiş, adları, yaşları farklı yüzlerce 'engelli birey' 'sevginin diliyle' barış şarkılarını söylemekte. Diğer ülkelerden gelen yüzlerce kendi gibi; duymayan, görmeyen, konuşamayan, koşamayan fizikdaşıyla birlikte, gücün ve erkin simgesi olan 'spor' branşında adeta ezberleri bozuyor, fizik kurallarını yeniden yazıyorlardı.

Kolay gelinmedi bugüne, her adımında, her nefesinde binlerce sıkıntı, tasa, gam var ama; pişmanlık, yılgınlık yok. Alışlagelen sporcu profillerine uymuyorlardı. Tekerlekli sandalyede, olmayan kollarıyla, protez bacaklarıyla koşuyor, basket

* Paralimpik Olimpiyatları'na Neden İlgi Gosterilmedi?, Yeni Şafak Gazetesi, 02.09.2012 tarihinde yayımlanmıştır. <http://yenisafak.com.tr/yorum-haber/paralimpik-olimpiyatlarina-neden-ilgi-gosterilmedi-12.09.2012-406580>